

Toespraak en eerste bekeerden

Periodethema: Pinksteren
Handelingen 2: 14-47

a. Prediking van Petrus (Hand. 2: 14-21)

UITLEG VAN DE TEKST

Aan het begin van zijn preek gaat Petrus in op de verwarring (vers 12) en de spot (vers 13). Dronkenschap is hier onmogelijk, want het is pas 'de derde ure van de dag', dus negen uur in de morgen. En voor het derde uur (na zonsopgang) werd door de Joden helemaal niet gegeten, laat staan wijn gedronken. Het gaat hier om de vervulling van Gods beloften gesproken door de profeet Joël. In Joël 2 wordt gezegd dat in 'de laatste dagen' - dat is de tijd die voorafgaat aan de wederkomst van de Heere Jezus - de Geest zou worden uitgestort op alle vlees. Daardoor zouden grote veranderingen komen. Met de Heilige Geest vervuld zullen 'Uw zonen en uw dochters profeteren'. Profeteren is volgens de kanttekeningen: 'God klaarlijk kennen en anderen van Hem onderrichten.' Profeteren is staan in Gods raad, leven uit Gods gunst en van daaruit het Woord van God naar buiten dragen. Anderen winnen met het Woord. Wijst dit niet op de prediking van het evangelie aan alle schepselen? Ver weg in de dienst van zending en evangelisatie, maar ook dichtbij. Profeteren is hier niet 'waarzeggen', maar 'de waarheid zeggen', overal. In het gesprek met de ander, op je werk en op school. 'Uw jongelingen zullen gezichten zien.' Al zijn dat nu niet meer gezichten in de oudtestamentische betekenis van het woord, in zekere zin zullen jongeren werkelijk een gezicht hebben, maar dan in de betekenis van inzicht. Inzicht in eigen zonde, maar ook een zicht op Christus, op de verlossing door Hem, op Zijn Koninkrijk, op de grote werken Gods.

Wat hebben we nodig om door de Heilige Geest bearbeid te worden en ingeleid te worden in de kennis van Jezus Christus. 'En uw ouden zullen dromen dromen.' De dromen die de Geest laat dromen, zullen stuk voor stuk uitkomen. Over de inhoud van die dromen is ons niets bekend. Toch mogen we uit het Woord weten dat de zaligheid hier en nu èn straks, een zaligheid is, die geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord en in het hart des mensen niet is opgeklommen. Een werkelijkheid die de stoutste dromen overtreft. In vers 18 wordt met het citaat uit Joel 2: 29 aangegeven dat God Zijn Geest ook zal uitstorten op slaven en slavinnen. In de verzen 19 en 20 worden tekenen genoemd die aan de wederkomst van Christus vooraf gaan. Maar ook wordt gezegd, dat een ieder die de Naam des Heeren zal aanroepen (om behouden te worden), zalig zal worden (vers 21).

TER OVERWEGING

Het is de Heilige Geest, Die mensen de vrijmoedigheid geeft om over de Heere en Zijn werk te spreken. Petrus, die Zijn Meester tot driemaal toe verloochend heeft, maar bij de Zee van Tiberias ook weer in zijn ambt is hersteld, spreekt nu openlijk van Hem. Hij is nu niet bang, vervuld met de Heilige Geest spreekt hij. Wij kunnen ook bang zijn voor anderen en onze mond houden, terwijl we eigenlijk hadden moeten spreken. Dan moeten we bidden om de Heilige Geest, Die de vrijmoedigheid geeft om te spreken. Diezelfde Geest zorgt er ook voor dat we de Naam des Heeren gaan aanroepen. En wie de Heere echt nodig heeft, zal niet beschaamd uit komen. Benadruk maar dat 21e vers in de vertelling!

b. Vervolg van de prediking (Hand. 2: 22-36)

UITLEG VAN DE TEKST

Met vers 22 begint Petrus zijn eigenlijke toespraak. Het is de eerste openbare verkondiging van het evangelie van Jezus Christus. Na de plechtige aanspraak 'Gij Israëlitische mannen' geeft hij gelijk aan waar het hem in deze prediking omgaat: 'Jezus de Nazarener, een Man van God'. Uit de krachten, wonderen en tekenen die Hij onder hen gedaan heeft, moeten ze toch weten dat het God was, Die deze krachten door Jezus deed, maar dat ook dat Jezus daarmee door God op een bijzondere manier was 'aangewezen'. Hoewel God al vanaf het begin het plan had om door het verzoenend lijden en sterven van Zijn Zoon Jezus Christus Zijn volk te redden, zijn degenen die Hem aan het kruis hebben gehecht en gedood wel verantwoordelijk hiervoor (vers 23). Met de woorden 'hebt gij genomen en gedood' richt Petrus een scherpe aanklacht tegen degenen die hem horen. Zij zijn medeverantwoordelijk voor de kruisiging van de Heere Jezus, omdat het Sanhedrin namens het volk heeft gehandeld. Sommigen zullen ook hebben meegeroepen: 'Kruis Hem.' Met de handen der onrechtvaardigen - letterlijk: anomoon = wettelozen - worden de Romeinen aangeduid, die niet leefden naar de wetten van Mozes. De Joden mochten de kruisiging niet uitvoeren, dat moesten de Romeinen doen in naam van Pilatus. Zij zijn hier ook voor verantwoordelijk. Petrus predikt verder dat Jezus niet in de dood is gebleven. God heeft Hem opgewekt. De 'smartens des doods', letterlijk: 'weeën van de dood', wat een bekende weergave is in de Griekse vertaling van het Oude Testament (Septuaginta) van de Hebreeuwse uitdrukking: 'banden van de dood' uit bijv. Ps. 18: 5-6 en Ps. 116: 3. God heeft de banden van de dood losgemaakt. Het was niet mogelijk dat de Heere Jezus door de dood werd vastgehouden (vers 24). Dit wordt in de verzen 25 t/m 28 uitgelegd aan de hand van een profetische Psalm van David die vervuld moest worden. Het gaat over Psalm 16: 8-11. In deze Psalm spreekt David om te beginnen over zijn eigen levenswandel. Maar de in de loop van de psalm stijgen de woorden boven de mogelijkheden van Davids eigen leven uit en wordt deze Psalm een profetie, waar hij spreekt over Davids grote Zoon, de Heere Jezus Christus.

In Psalm 16 zingt David zijn vertrouwen in God uit en belijdt hij Gods beschermende macht (vers 25). David is verblijd, want de hoop die David op God vestigt (vers 26) strekt zich zo ver uit, dat hij weet dat de Heere zijn ziel in de hel (hier een ander woord voor de dood) niet zal verlaten en hem als zijn heilige voor ontbinding zal bewaren (vers 27). De slotwoorden van het citaat in vers 28 vormen een climax.

Al in het Oude Testament wordt 'wegen van het leven' verbonden met het eeuwige leven bij God. Deze woorden vinden hun vervulling in de opstanding en hemelvaart van de Heere Jezus. Vanaf vers 29 maakt Petrus duidelijk dat het aangehaalde Schriftgedeelte uit Psalm 16 nooit ten volle op David van toepassing kan zijn. Hij is nu eenmaal wel gestorven en begraven en zijn lichaam is wel tot ontbinding overgegaan. Zijn graf is onder ons. David heeft hier als een profeet (vers 30) gesproken over de opstanding van Christus, 'dat Zijn ziel niet is verlaten in de hel (ook hier een ander woord voor de dood), noch Zijn vlees verderving heeft gezien (vers 31).' Petrus legt hiermee uit dat niet alleen Jezus' ziel uit de dood werd bevrijd, maar dat Hij ook lichamelijk (met Zijn vlees) opstond uit de doden. Deze Jezus, over wie David gesproken heeft, heeft God opgewekt, 'waarvan wij allen getuige zijn' (vers 32). Met 'wij allen' bedoelt Petrus allen die de Heere Jezus levend hebben gezien. God, Die Jezus uit de doden heeft opgewekt, heeft Hem ook verhoogd (bij de hemelvaart) en Hem gezet aan Zijn rechterhand in de hemel (vers 33-34). Het bewijs van deze verhoging is de uitstorting van de Heilige Geest. Wie anders dan God alleen heeft macht om de Heilige Geest te geven? Dat Jezus niet alleen de Messias (de Christus) is, Die uit de doden werd opgewekt, maar ook 'Heere' genoemd moet worden, omdat Hij aan de rechterhand van God zit, legt Petrus in vers 34 en 35 uit aan de hand van Psalm 110, waar David de troonsbestijging van de Messias bezingt. David is niet ten hemel gevaren, zijn lichaam ligt nog in het graf, maar het graf van Jezus is leeg. Hij is opgevaren en zal vanuit de hemel regeren, totdat iedere vijand zich aan Hem zal hebben onderworpen (vers 35).

In vers 36 volgt de conclusie. In het voorafgaande is wel heel duidelijk gemaakt, dat God hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, 'nl. deze Jezus, Dien gij gekruist hebt'. De omvang van deze misdaad wordt nu pas echt duidelijk. De kruisiging van de Heere Jezus was een vergrijp aan God Zelf.

TER OVERWEGING

Aan de kinderen kan vanuit dit gedeelte duidelijk worden gemaakt hoe Petrus gedeelten uit het Oude Testament, dat bij de Joden heel bekend was, aanhaalt om duidelijk te maken dat de Heere Jezus werkelijk de van God gezonden Messias is, Die zij gekruisigd hebben en die God uit de doden heeft opgewekt en verhoogd heeft bij Zijn hemelvaart. Wat David zegt in Psalm 16 kan nooit allemaal in zijn leven gebeurd zijn. Hij heeft daar geprofeteerd over Christus. Als we denken aan de laatste woorden van vers 36 gaan wij ook niet vrijuit. Denk maar aan het bekende gedicht van Da Costa: 't Zijn de Joden niet, Heer' Jesu, die U kruisten ... Ik ben 't o Heer', ik ben 't, die U dit heb gedaan.'

c. Uitwerking van de prediking (Hand. 2: 37-41)

UITLEG VAN DE TEKST

Na de prediking van Petrus blijft het niet zolang stil. Hij is nog maar net uitgesproken of er klinkt uit vele monden een vraag, één en dezelfde vraag, een pinkstervraag. 'En als zij dit hoorden.' De beginwoorden van vers 37 slaan op de preek van Petrus en in het bijzonder op de laatste woorden, die ze horen. In Hand. 2: 14-36 staat een samenvatting van de preek van Petrus. Het is geen preek met exegetische vondsten. Hij verkondigt heel gewoon de Schriften. Hij betuigt aan Joden en Jodengenoten dat Jezus de Christus der Schriften is. En aan het eind van de preek zegt Petrus: 'Deze Jezus, Die gij gekruist hebt.' De hoorders worden aangewezen als moordenaars van Hem, Die God verheerlijkt en gezet heeft aan Zijn rechterhand. Dat is wat! Ze dachten alleszins godsdienstig te zijn. Door zich te houden aan de voorschriften van de godsdienst, rekenden ze op de zaligheid. Ze waren dan toch maar voor het pinksterfeest naar Jeruzalem gekomen. Velen hadden er een hele reis voor over gehad. En nu worden ze aan de kaak gesteld in hun vijandschap tegen de Christus Gods. Hier wordt de zonde aangewezen. Dat is niet aangenaam. We zouden dan ook verwachten dat er zou staan: En als zij dit hoorden, namen ze stenen en stenigden Petrus. De onheilige geest is op vijandschap uit. Maar hier is de Heilige Geest aan het werk en Die brengt verslagenheid in het hart. Ze worden doorstoken. De Geest verbrijzelde hun harde zondaarshart. In de kanttekeningen lezen we: 'Zij werden doorstoken door het leedwezen van hun zonden aan Christus begaan.'

Ze zeggen tot Petrus en de andere apostelen: 'Wat zullen we doen, mannenbroeders?' Ze stellen deze vraag niet uit het besef dat zij iets goeds kunnen doen, maar dat zij verkeerd hebben gedaan, een misdaad, die zij nooit kunnen herstellen. 'Is er nog een middel om aan die welverdiende straf te kunnen ontsnappen en wederom tot genade te komen?' Dat ze de apostelen aanspreken met 'mannenbroeders' geeft aan dat ze bereid zijn om te gehoorzamen aan wat de apostelen zouden zeggen. In vers 38 zegt Petrus tot hen: 'Bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt in de Naam van Jezus Christus tot vergeving der zonden.' Petrus roept hen op tot bekering en geloof in de Heere Jezus Christus. Zonder bekering en vergeving is er geen behoud. Het antwoord van Petrus laat niets aan duidelijkheid te wensen over. Hij predikt onverkort de enige weg ter zaligheid. Bekeer u. Word veranderd in uw gezindheid. Word vernieuwd in uw gemoed. Keer u af van de zonde. Keer in tot uzelf. En keer heen tot de Heere. De doop mag daar een teken en zegel van zijn.

De Heere bevestigt daarin dat ze door het bloed van Christus werkelijk zijn gewassen en gereinigd. Bij de oproep tot bekering en geloof in Christus ontvangen ze de belofte van de gave van de Heilige Geest. In vers 39 laat Petrus deze mensen Gods beloften van genade, van vergeving der zonden, horen: 'Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen, die daar verre zijn, zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal.' Het is een tekst die ook aangehaald worden in het doopformulier. In vers 40 horen we hoe Petrus ook met andere woorden hen aanspoort om zich te bekeren: 'Word behouden van dit verkeerd geslacht.' Een geslacht wat buiten en zonder de Heere Jezus verder leeft en Hem niet nodig heeft. Wat een heerlijke uitwerking mag de prediking van Petrus hebben. Drieduizend mensen geloven dat Jezus hun Zaligmaker is en worden gedoopt.

TER OVERWEGING

Het geloof is door het gehoor. Wat blijkt dat duidelijk op de eerste pinksterdag. De mensen komen niet tot bekering door de tekenen waarmee de uitstorting van de Heilige Geest gepaard ging: het geluid als van een geweldig gedreven wind of tongen als van vuur, maar door het luisteren naar het gepredikte Woord. En dat is in onze tijd niet anders. Daarom moeten we blijven preken in de kerk en blijven vertellen op de zondagsschool.

'Want u komt de belofte toe en uw kinderen...' Verwijs bij de ouderen maar naar de doop en het formulier. Evenals Petrus doet in vers 40 mogen we de kinderen aansporen om hun behoud alleen in de Heere Jezus te zoeken. De Heere gaat nog door met Zijn kerkvergaderend werk!

GELOOFSLEER

In de Heidelbergse Catechismus zondag 23 en 25 wordt beleden dat het de Heilige Geest is Die ons het geloof schenkt. Hij doet dat door het evangelie, vooral door de verkondiging daarvan. Zie over de kinderdoop en de beloften van de Heere voor onze kinderen zondag 27, vraag 74.

d. De eerste christengemeente (Hand. 2: 42-47)

UITLEG VAN DE TEKST

In het laatste gedeelte van Handelingen 2 zien we hoe degenen die tot geloof komen een hechte gemeenschap vormen met duidelijke kenmerken. In vers 42 worden vier belangrijke kenmerken genoemd, allen vooraf gegaan door: 'en zij waren volhardende...' Als eerste wordt genoemd dat zij volhardende waren in de leer der apostelen. Ze lieten zich door de apostelen onderwijzen en gaven daarvoor gehoor.

Dat onderwijs gebeurde meestal in de tempel en wel in de zuilengang van Salomo (Hand. 3: 11, 5: 12). Vervolgens waren ze volhardende in de gemeenschap, men hielp en ondersteunde elkaar ook in materieel opzicht. Als derde was daar een volharding in 'de breking des broods'. Hiermee wordt bedoeld dat zij samen de maaltijd gebruikten en/of het Heilig Avondmaal met elkaar hielden. In de vierde plaats volhardde men in de gebeden. In vers 43 wordt vermeld dat er vele wonderen en tekenen geschieden door de apostelen. Hierdoor krijgen de Joden in Jeruzalem diep ontzag voor hen. In deze eerste christengemeente is men eensgezind en zoekt men elkaars welzijn (vers 44). De rijken gebruiken hun bezit om de armen uit de gemeente te helpen. Goederen en have worden verkocht en de opbrengst daarvan wordt uitgedeeld aan de armen (vers 45). Er ontstond geen gemeenschappelijk eigendom, maar de bezitters van goederen beschouwden hun bezit niet als hun persoonlijk eigendom, maar als een gave uit Gods hand ontvangen om wel te doen. Het leven van de leden van deze eerste christengemeente wordt in vers 46 gekenmerkt door hun dagelijkse gang naar de tempel om het morgen- en avondgebed bij te wonen. Te luisteren naar het onderwijs van de apostelen, het houden van (liefde)maaltijden in de huizen - met verheuging en oprechtheid - waarbij ook het Heilig Avondmaal werd gevierd.

Verder prijzen ze God en genieten de gunst van het hele volk (vers 47). Het grote wonder lezen we aan het slot: 'En de Heere deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden.'

TER OVERWEGING

Laten we onze eigen gemeente maar eens vergelijken met die eerste christengemeente. Wat kunnen we er veel van leren. Wat wordt dat eendrachtelijke en dat volhardende vaak gemist. Deze geschiedenis leert ons dat dit nu het werk is van de Heilige Geest waar om gebeden mag worden. Aan het slot van Hand. 2 zien we dat het niet de apostelen zijn, die ervoor zorgen dat de eerste christengemeente groeit. Zij worden wel ingeschakeld, maar het is de Heere, Die mensen toebrengt. En dat geldt nog steeds, ook voor ons zondagsschoolwerk!

GELOOFSLEER

De Heidelbergse Catechismus typeert de kerk en de gemeenschap der heiligen in zondag 21. Uitvoerder wordt over de kerk gesproken in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 27, 28 en vooral 29 (over de kenmerken van de ware kerk).